

Voorganger: Bert de Wit

Schriftlezing: Lucas 1: 26-49

Gemeente van onze Heer, Jezus Christus – thuis en hier in de kerk,

Om te beginnen wil ik even een boek laten zien...

Vorige week is dit boek verkozen tot theologisch boek van het jaar. Een boek over Maria. Het is een mooi boek, ik ben het aan het lezen.

Ik had het al gekocht voordat het de verkiezing won. Want er is iets bijzonders met dit boek. Het is namelijk geschreven door een theoloog die hoogleraar is aan de christelijke gereformeerde theologische universiteit.

Een christelijk gereformeerde theoloog... Daar is niets mis mee, alleen is het niet gebruikelijk, dat er vanuit die hoek zoveel belangstelling is voor Maria. Maria is populair bij Rooms-katholieken. In Limburg zie je overal Mariakapelletjes langs de weg. De Reformatie moest daar niet veel van hebben. Die Maria-devotie: 'Wees gegroet, Maria, vol van genade...'

Ze kwam teveel tussen ons en God in te staan. Ze nam volgens protestanten teveel de plaats van Jezus in. Maria werd veel te veel opgehemeld, vonden de Refo's.

Maar nu is daar een christelijk gereformeerde professor – Arnold Huijgen – die een dik boek over Maria schrijft, waarin hij haar op ongeveer gelijke hoogte stelt als Abraham, en dat boek wordt ook nog verkozen tot theologisch boek van het jaar.

Wat is hier gaande?

Dit boek is in elk geval het bewijs dat de tijd voorbij is waarin protestanten en katholieken niet fatsoenlijk met elkaar konden omgaan. De kerken in Nederland worden allemaal kleiner en onbelangrijker, dat geeft ruimte om elkaar beter te leren kennen en begrijpen. Je hoeft niet meer zo bang te zijn voor elkaar. We hebben elkaar juist nodig.

Er wordt veel gepraat over de tegenstellingen in de samenleving die steeds sterker worden. Dan gaat het over gevaccineerden en ongevaccineerden en dergelijke. Maar er is dus ook goed nieuws: sommige tegenstellingen verdwijnen.

Het grappige is dat Arnold Huijgens (de schrijver) Maria zijn 'coronaproject' noemt. Hij is begonnen met schrijven op het moment dat de pandemie uitbrak. En al schrijvend ontdekte hij, dat Maria iets te betekenen kon hebben in deze tijd van pandemie. Het viel hem ook op dat Maria meestal wordt afgebeeld met een 'corona' om haar hoofd. Zo'n stralenkrans, als een teken van heiligheid.

Maar die heiligheid die hij ziet is niet van Maria zelf. Die heiligheid is van God. Arnold Huijgen ziet Maria als 'icoon van genade'. 'Icoon' betekent 'beeld' – dus, Maria kun je zien als een beeld van God die genadig is.

Maria is 'begenadigd', volgens de engel Gabriël. Niet omdat zij getalenteerd is of omdat zij iets heeft gepresteerd. Hij bedoelt met 'begenadigd', dat zij door God is uitgekozen – zomaar, nergens om. 'Hij heeft omgezien naar mij', zingt Maria, 'zijn minste dienares'. 'Dáárom zullen alle geslachten mij voortaan gelukkig prijzen!'

'Alle geslachten', elke generatie, alle mensen, heel de wereld – iedereen kan en zal Maria gelukkig prijzen. Alle tegenstellingen tussen mensen verdwijnen als ze samen het Magnificat zingen.

Het Magnificat is de lofzang van Maria. In protestantse kerken zingen we dat lied alleen in de adventstijd. In de katholieke traditie kan het elke dag worden gezongen. In de kloosters is het een vast onderdeel van de vespers – het avondgebed. Zelfs in de liturgie – in ons bidden en ons zingen – zijn tegenstellingen gegroeid. En dat is zonde.

Maarten Luther wilde elke dag wel het Magnificat zingen. Johann Sebastian Bach heeft een prachtig Magnificat gecomponeerd. Maar ergens in de geschiedenis heeft de benepenheid het weer gewonnen. Want tegenstellingen groeien door benepenheid. Door angst voor verandering en voor de ander. Angst dat alles uit de hand zal lopen als er iets verandert in jouw leefpatroon. Benepenheid klampt zich vast aan 'ons soort mensen', aan 'eigen volk' en 'oudhollandse tradities'. Je kunt ook met benepenheid aan Maria denken. Maar in Maria zelf is geen spoor van benepenheid te ontdekken.

Arnold Huijgen wilde graag een afbeelding van een sterke vrouw op de voorkant van zijn boek. Dat is ook wel gelukt, denk ik. Deze Maria is in elk geval geen benepen typje. Zij liet zich niet leiden door angst voor verandering.

Die angst kende zij ongetwijfeld wel. Natuurlijk was zij bang toen die engel op bezoek kwam. Dat was een soort huisvredebreuk vanuit de hemel. Gelukkig is een engel per definitie empathisch, dus hij stelde haar gerust: 'Wees niet bang, Maria, God heeft je zijn gunst geschonken'. Maar, laten we wél zijn - je kunt bang zijn voor allerlei veranderingen: voor de nieuwe bureaus die je niet kunt verstaan, voor een nieuw vaccin tegen een nieuwe ziekte, voor hackers, cookies en algoritmes – dat stelt toch allemaal niets voor bij de inbreuk die hier van Hogerhand wordt gepleegd op de privacy en het leven van Maria? Natúúrlijk is Maria bang voor wat haar overkomt. Haar kracht is, dat zij zich niet door die angst laat leiden maar door iets anders.

Maria zei tegen de engel: 'Ik wil de Heer dienen: laat er met mij gebeuren wat u hebt gezegd'. Maria wil zich laten leiden door wat de engel heeft gezegd. Door woorden die uit de hemel tot haar kwamen. Wij kunnen daar het Woord van God van maken en denken aan de Bijbel – maar zou Maria hebben begrepen wat die engel zei? Zouden die woorden echt zijn binnen gekomen bij haar? Wat zij te horen krijgt is toch niet te bevatten?

Zal ik het even op een rijtje zetten?

Maria krijgt te horen van de engel –

dat ze begenadigd is en dat de Heer mét haar is,

dat God haar zijn gunst heeft geschonken,

dat ze zwanger zal worden en een zoon zal baren,

dat ze die zoon 'Jezus' zal noemen,

dat die Jezus een groot man zal worden en 'Zoon van de Allerhoogste' zal worden genoemd,

dat God, de Heer, hem de troon van zijn vader David zal geven,

dat hij tot in eeuwigheid koning zal zijn over het volk van Jakob,

dat aan zijn koningschap geen einde zal komen,

dat het géén probleem is dat Maria nog nooit met een man naar bed is geweest,

want dat de heilige Geest over haar zal komen

en dat de kracht van de Allerhoogste haar als een schaduw zal bedekken

en dat dáárom het kind dat geboren wordt 'heilig' zal worden genoemd en 'Zoon van God'.

En wat ook wel leuk is om te weten:

dat haar familielid Elisabet zwanger is van een zoon, ondanks haar hoge leeftijd, ze is al in de 6^e maand van haar zwangerschap, want voor God is niets onmogelijk.

'Wat is hierop uw antwoord?'

'Ja, ik wil', stamelt Maria.

Weet je wat ik denk? Ik weet niet wat ik er van moet denken...

Misschien heeft Maria alleen dat laatste gehoord, dat tante Elisabet ook zwanger was. In elk geval is het eerste wat Maria doet bij tante op bezoek gaan. Ongetwijfeld om te checken of Elisabet écht zwanger is. Want dat zou even godsonmogelijk zijn als dat zij zelf zwanger zou raken. Zo oud was die tante.

Elisabet en haar man Zacharias doen denken aan Abraham en Sara. Die kregen ook op hoge leeftijd nog een kind dat de Heer hun had beloofd. Een onmogelijke zwangerschap – die komen vaker voor in het Oude Testament. In dit eerste hoofdstuk van het evangelie naar Lucas komen zelfs twee onmogelijke zwangerschappen voor. Een oude vrouw en een meisje dat nog maagd is.

Die onmogelijke geboorten wijzen er op dat God aan het werk is. God gaat iets nieuws beginnen. God is iets van plan met zijn volk, met de mensheid. De engel heeft dat allemaal al gezegd, maar het kwartje valt pas bij Maria als ze oog in oog staat met Elisabet. 'Jij bent de meest gezegende van alle vrouwen', hoort ze Elisabet zeggen. 'Jij ben de moeder van mijn Heer!'

'De moeder van de Heer'?

'Gezegend is de vrucht van jouw schoot'?

Ik denk dat Maria dit even nodig had: dit gesprek met tante Elisabet. In dit gesprek kunnen de woorden van de engel landen. De woorden beginnen vlees te worden.

En Maria begint te zingen van andere tijden:

'Alle geslachten zullen mij voortaan gelukkig prijzen,
ja, grote dingen heeft de Machtige voor mij gedaan!'

Wat stelde zij nou voor in de ogen van de mensen?

Maar wat haar nu overkomt is het begin van wereldomvattende veranderingen!

De machtigen zullen van hun voetstuk vallen.

Maar kleine mensen zullen gezien worden.

Wie honger heeft krijgt overvloed.

Maar rijken zullen met lege handen staan.

'Wacht maar', zingt Maria, 'tot mijn zoon geboren is'.

Dan wordt alle onrecht verevend,

dan worden alle tegenstellingen verzoend.

'De hemel spreekt, de aarde lacht
nu jong en oud een toekomst wacht!

Maria zingt de woorden voor,
wij stemmen in en zingen door!'

Amen.